

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิด ทฤษฎี

การพัฒนาระบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ตำบลหนองป่าครั่ง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการวิจัยดังนี้

1) แนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้พัฒนาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเมื่อ 25 ปีก่อน เพื่อที่จะให้พสกนิกรชาวไทยได้เข้าถึงทางสายกลางของชีวิตและเพื่อคงไว้ซึ่งทฤษฎีของการพัฒนาที่ยั่งยืน ทฤษฎีนี้เป็นพื้นฐานของการดำรงชีวิตซึ่งอยู่ระหว่าง สังคมระดับท้องถิ่นและตลอดระดับสากล จุดเด่นของแนวปรัชญานี้คือ แนวทางที่สมดุล โดยชาติสามารถทันสมัย และก้าวสู่ความเป็นสากลได้ โดยปราศจากการต่อต้านกระแสโลกาภิวัตน์ และการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม

หากพิจารณาวิเคราะห์สาระสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระดำรัสไว้เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยดังกล่าวแล้ว พงจะสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้ (ประจักษ์ บุญอารี : 2551 หน้า 40-48)

1. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และการปฏิบัติตนในทุกระดับตั้งแต่ระดับตนเอง ครอบครัว ชุมชนและถึงระดับรัฐ ในการพัฒนาและบริหารประเทศ
2. ทรงเน้นให้การพัฒนาในทุกระดับดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์
3. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และการปฏิบัติตนในทุกระดับตั้งแต่ระดับตนเอง ครอบครัว ชุมชนและถึงระดับรัฐ ในการพัฒนาและบริหารประเทศ

4. ทรงเน้นให้การพัฒนาในทุกระดับดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์

5. ความพอเพียง หมายถึง หลักสามประการคือ

5.1 ความพอประมาณ

หลักของความประมาณ (พอดี) 5 ประการ

- 1) พอดีด้านจิตใจ เข้มแข็ง มีจิตสำนึกที่ดี เอื้ออาทร ประณีประนอม นึกถึงประโยชน์ส่วนรวม
- 2) พอดีด้านสังคม ช่วยเหลือเกื้อกูล รู้รักสามัคคี สร้างความเข้มแข็งให้ครัวเรือนและชุมชน
- 3) พอดีด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รู้จักใช้และจัดการอย่างฉลาดและรอบคอบและเกิดความยั่งยืนสูงสุด
- 4) พอดีด้านเทคโนโลยี รู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมและสอดคล้องต่อความต้องการเป็นประโยชน์สภาพแวดล้อมและเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม และพัฒนาจากภูมิปัญญาชาวบ้านก่อน
- 5) พอดีด้านเศรษฐกิจ เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ดำรงชีวิตอย่างพอควรพออยู่ พอกิน สมควรตามอัตภาพและฐานะของตนเอง (ที่มา : www.khorat.doae.go.th/ เข้าถึงข้อมูลวันที่ 12 พฤษภาคม 2554)

5.2 ความมีเหตุผล

- 1) บิดความประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่ายในทุกด้าน ลดความฟุ้งเฟ้อในการดำรงชีพ
- 2) บิดการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้อง สุจริต แม้จะตกอยู่ในภาวะขาดแคลนในการดำรงชีพ
- 3) ละเลิกการแย่งผลประโยชน์ และแข่งขันในทางด้านการค้าขาย ประกอบอาชีพแบบต่อสู้กันอย่างรุนแรง
- 4) ไม่หยุดนิ่ง หาทางในชีวิตให้หลุดพ้นจากความทุกข์
- 5) ปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี ลด เลิก สิ่งชั่วกิเลสให้หมดสิ้นไป ไม่ก่อความชั่วให้เป็นเรื่องทำลายตัวเองทำลายผู้อื่น(ที่มา : www.khorat.doae.go.th/ เข้าถึงข้อมูลวันที่ 12 พฤษภาคม 2554)

5.3 ความมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกภายใน

- 1) มีความรอบคอบและระมัดระวัง
- 2) มีคุณธรรม ซื่อสัตย์ สุจริต ขยัน อดทน และแบ่งปัน(ที่มา : www.khorat.doae.go.th/ เข้าถึงข้อมูลวันที่ 12 พฤษภาคม 2554)

6. เศรษฐกิจพอเพียงต้องอาศัยปัจจัยสำคัญ 3 อย่าง คือ

6.1 ความรอบรู้ในวิชาการต่าง ๆ

6.2 ความรอบคอบ

4.3 ความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการ
ดำเนินการทุกขั้นตอน

7. การพัฒนาด้านจิตใจของคนในชาติ ให้มีความสำนึกในคุณธรรม 7 ประการคือ

- 7.1 ความซื่อสัตย์สุจริต
- 7.2 ความรอบรู้ที่เหมาะสม
- 7.3 ความอดทน
- 7.4 ความเพียร
- 7.5 ความมีสติ
- 7.6 ความมีปัญญา
- 7.7 ความรอบคอบ

นอกจากนั้นเศรษฐกิจพอเพียงเชื่อว่าจะสามารถปรับเปลี่ยน โครงสร้างทางสังคมของชุมชน
ให้ดีขึ้น โดยมีปัจจัย 2 อย่างคือ

1) การผลิตจะต้องมีความสัมพันธ์กันระหว่าง ปริมาณผลผลิตและการบริโภค

2) ชุมชนจะต้องมีความสามารถในการจัดการทรัพยากรของตนเอง

ผลที่เกิดขึ้นคือ

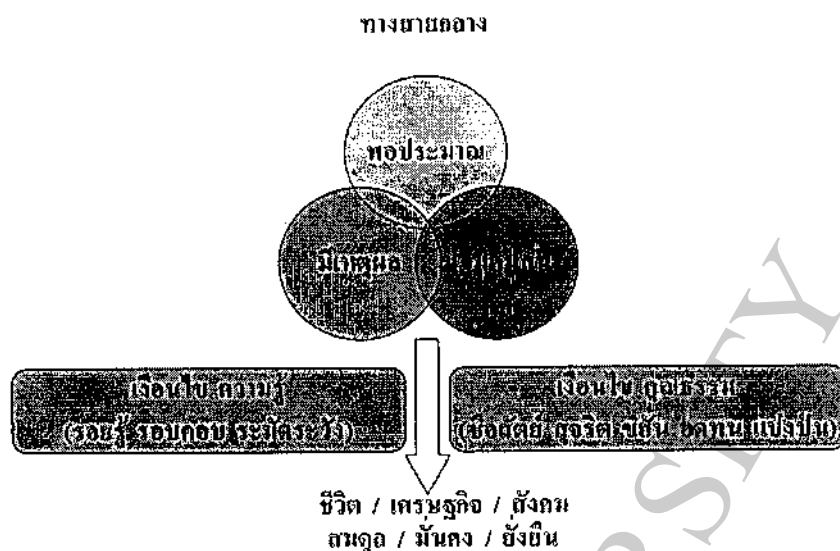
เศรษฐกิจพอเพียงสามารถที่จะคงไว้ซึ่งขนาดของประชากรที่ได้สัดส่วน

ใช้เทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม

รักษาสมดุลของระบบนิเวศ และปราศจากการแทรกแซงจากปัจจัยภายนอก

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ยึดหลักทางสายกลาง ที่ชี้แนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติ
ของประชาชนในทุกระดับให้ดำเนินไปในทางสายกลาง มีความพอเพียง และมีความพร้อมที่จะ
จัดการต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง ซึ่งจะต้องอาศัยความรอบรู้ รอบคอบ และระมัดระวัง ใน
การวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน ทั้งนี้ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลและ
ยั่งยืน เพื่อให้สามารถอยู่ได้แม้ในโลก โลกาภิวัตน์ที่มีการแข่งขันสูง

แผนภาพแสดงแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง 2 เงื่อนไขปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่
ทรงปรับปรุงพระราชทานเป็นที่มาของนิยาม "3 ห่วง 2 เงื่อนไข" ที่คณะอนุกรรมการขับเคลื่อน
เศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นำมาใช้ในการ
รณรงค์เผยแพร่ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงผ่านช่องทางสื่อต่าง ๆ อยู่ในปัจจุบัน ซึ่งประกอบด้วย
ความ "พอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน" บนเงื่อนไข "ความรู้" และ "คุณธรรม"

ดร.จิราวุธ อิศรางกูร ณ อยุธยา ประธานคณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง อธิบายถึงการพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ว่า เป็นการพัฒนาดังอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวตลอดจนการใช้ความรู้ ความรอบคอบตระคุณธรรมประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำต่างๆ ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดี ที่ไม่มากและไม่น้อยจนเกินไป ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่พอประมาณ ความมีเหตุผล หมายถึง การใช้หลักเหตุผลในการตัดสินใจเรื่องต่างๆ โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นอย่างรอบคอบ การมีภูมิคุ้มกันที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับต่อผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงรอบตัว ปัจจัยเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้นั้น จะต้องอาศัยความรู้ และคุณธรรมเป็นเงื่อนไขพื้นฐาน กล่าวคือ เงื่อนไขความรู้ หมายถึง ความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังในการดำเนินชีวิตและการประกอบการงาน ส่วนเงื่อนไขคุณธรรม คือ การยึดถือคุณธรรมต่างๆ อาทิ ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร การมุ่งต่อประโยชน์ส่วนรวมและการแบ่งปัน ฯลฯ ตลอดเวลาที่ประยุกต์ใช้ปรัชญา

อภิชาติ พันธเสน ผู้อำนวยการสถาบันการจัดการเพื่อชนบทและสังคม ได้จัดแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงว่าเป็น "ข้อเสนอในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจตามแนวทางของพุทธธรรมอย่างแท้จริง" ทั้งนี้เนื่องจากในพระราชดำรัสหนึ่ง ได้ให้คำอธิบายถึง เศรษฐกิจพอเพียง ว่า "คือความพอประมาณ ซื่อตรง ไม่โลภมาก และต้องไม่เบียดเบียนผู้อื่น"

ระบบเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งเน้นให้บุคคลสามารถประกอบอาชีพได้อย่างยั่งยืน และใช้จ่ายเงินให้ได้มาอย่างพอเพียงและประหยัด ตามกำลังของเงินของบุคคลนั้น โดยปราศจากการกู้หนี้ยืมสิน

ยืมสิน และถ้ามีเงินเหลือ ก็แบ่งเก็บออมไว้บางส่วน ช่วยเหลือผู้อื่นบางส่วน และอาจจะใช้จ่ายมา เพื่อปัจจัยเสริมอีกบางส่วน สาเหตุที่แนวทางการดำรงชีวิตอย่างพอเพียง ได้ถูกกล่าวถึงอย่าง กว้างขวางในขณะนี้ เพราะสภาพการดำรงชีวิตของสังคมทุนนิยมในปัจจุบันได้ถูกปลุกฝัง สร้าง หรือกระตุ้น ให้เกิดการใช้จ่ายอย่างเกินตัว ในเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องหรือเกินกว่าปัจจัยในการดำรงชีวิต เช่น การบริโภคเกินตัว ความบันเทิงหลากหลายรูปแบบ ความสวยความงาม การแต่งตัวตามแฟชั่น การพนันหรือเสี่ยงโชค เป็นต้น จนทำให้ไม่มีเงินเพียงพอเพื่อตอบสนองความต้องการเหล่านั้น ส่งผลให้เกิดการกู้หนี้ยืมสิน เกิดเป็นวัฏจักรที่บุคคลหนึ่งไม่สามารถหลุดออกมาได้ ถ้าไม่เปลี่ยน แนวทางในการดำรงชีวิต (ที่มา : <http://th.wikipedia.org/> เข้าถึงข้อมูลวันที่ 12 พฤษภาคม 2554)

การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อแก้ความยากจนของประชาชน

การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงระดับบุคคล และครัวเรือนเพื่อนำไปสู่ความสามารถ ในการพึ่งตนเอง และแก้ปัญหาความยากจน สามารถดำเนินการเป็นขั้นตอนได้ 3 ระดับ คือ 1) ระดับจิตสำนึก 2) ระดับปฏิบัติ 3) ระดับปฏิเวธ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ระดับจิตสำนึก เพื่อให้เกิดการสำนึก และปรับทัศนคติ สูการพึ่งตนเอง

โดย

1.1 สร้างความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถ่องแท้

1.2 ประเมินตนเองเพื่อให้รู้จักตนเอง รู้ศักยภาพของตนเอง รู้ปัญหา หรือวิกฤตที่

ประสบอยู่

1.3 เกิดความคิด “พึ่งตนเอง” โดยใช้ศักยภาพที่มีอยู่แก้ปัญหา

1.4 ตั้งใจที่จะใช้ชีวิต “อยู่อย่างพึ่งตนเอง” พึ่งตนเองให้ได้ โดยลดความต้องการ

(กิเลส) และทำประโยชน์แก่ส่วนรวมมากขึ้น

2) ระดับปฏิบัติ เป็นแนวทางการปฏิบัติเพื่อให้เกิดการพึ่งตนเอง แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1) อยู่อย่างพึ่งตนเอง 2) อยู่อย่างเพียงพอ 3) อยู่อย่างเอื้ออาทร 4) อยู่ดี ยิ่งขึ้น ด้วยการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 1) “อยู่อย่างพึ่งตนเอง” ในระดับครอบครัว

ครอบครัวและสมาชิกต้องรู้จักพึ่งตนเองโดยทำกิจกรรม ลดรายจ่าย เพื่อให้เกิดการ ออม ดังนี้

ด้านการเงินในครัวเรือน

กำหนดการจ่ายเงินในแต่ละเดือน โดยมีเป้าหมาย ใช้จ่าย 3 ส่วน ออม 1 ส่วน

โดย

- จัดทำบัญชี รับ - จ่าย ในครัวเรือน เพื่อให้รู้ภาวะหนี้สิน รายได้ รายจ่ายของครัวเรือน

- ควบคุมการใช้จ่ายของครัวเรือน และวางแผนการใช้จ่ายเงินอย่างรอบคอบ โดยจัดทำ แผนการใช้จ่ายเงินของครัวเรือน

- สร้างวินัยการใช้จ่ายเงิน และออมเงินส่วนที่เหลือจ่าย ไว้กับกลุ่มการเงินในชุมชน หรือสถาบันการเงิน

- ไม่สร้างหนี้ ลดภาระหนี้สินของตนเอง หรือไม่พยายามก่อหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้

- ไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย และรู้ทันกระแสบริโภคนิยม

- พยายาม ลด ละ เลิก อบายมุข

การลดรายจ่ายในครัวเรือนโดยทำกิจกรรมเพื่อการบริโภคในครัวเรือนเอง ทำให้ครัวเรือนสามารถประหยัดค่าใช้จ่ายในครัวเรือนให้ได้ 1 ใน 3 ของรายจ่ายทั้งหมด ดังนี้

- ปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์เพื่อการบริโภคในครัวเรือน เช่น ปลูกข้าว ปลูกพืชผักสวนครัวรั้วกินได้ เลี้ยง

ไก่พื้นเมือง เป็ด ปลา ไข่กินในครัวเรือน โดยยึดหลัก “ปลูกทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูก และใช้ทุกอย่างที่ทำ ทำทุกอย่างที่ใช้”

- ปลูกพืชสมุนไพรรักษาโรค

- ทำกิจกรรมเพื่อลดต้นทุนการผลิตในอาชีพหลัก เช่น ผลิตปุ๋ยชีวภาพ ลดการใช้สารเคมีในการเกษตร เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 2) มีวิถีชีวิต “อยู่อย่างพอเพียง”

ในการดำเนินชีวิตยึดทางสายกลาง ไม่เบียดเบียนตนเอง ผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม อยู่อย่างสมดุล ไม่ดำเนินชีวิตเกินพอดี ดังตัวอย่างกิจกรรมดังต่อไปนี้

- ตัวอย่างกิจกรรมภาคการเกษตร ที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ได้แก่ เกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรผสมผสาน วนเกษตร เกษตรอินทรีย์ เกษตรชีวภาพ เกษตรกรรมไร้สารพิษ สวนสมุนไพรชุมชน

- ตัวอย่างผลิตภัณฑ์จากชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรในชุมชน ผลิตภัณฑ์ OTOP อุตสาหกรรมในครัวเรือน

- การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆในชุมชน เพื่อให้เกิดการสะสมทุนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างพลังในการต่อรอง และความสามัคคีในชุมชน เช่น กองทุนการเงินในชุมชน กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มอาชีพต่างๆ กลุ่มด้านสิ่งแวดล้อม และกลุ่มกองทุนสวัสดิการ

ขั้นตอนที่ 3) รวมกลุ่มในสังคม “อยู่ร่วมกันอย่างเอื้ออาทร”

• มีความคิดที่จะแจกจ่ายแบ่งปันไปให้ผู้อื่น ซึ่งจะทำได้เพื่อน และเกิดเป็นวัฒนธรรมที่ดี ที่จะช่วยลดความเห็นแก่ตัว และสร้างความพอเพียงให้เกิดขึ้นในจิตใจ การมีจิตใจที่แบ่งปันเป็นพื้นฐานให้เกิดการรวมกลุ่มในสังคม จะเห็นได้ว่าชุมชนที่เข้มแข็งจะมีการรวมกลุ่มกันหลากหลาย จำนวนมากตามวัตถุประสงค์ของกลุ่ม กลุ่มต่างๆจึงถือได้ว่าเป็นทุนทางสังคมที่สามารถขับเคลื่อน เพื่อช่วยเหลือคนยากจนและคนด้อยโอกาส ในลักษณะที่อยู่ร่วมกันอย่างเอื้ออาทร ดังนี้

กลุ่มอาชีพ กลุ่ม OTOP และเครือข่าย .

ในชุมชนที่มีกลุ่มอาชีพ กลุ่ม OTOP และเครือข่ายที่เข้มแข็ง สามารถเอื้ออาทรช่วยเหลือ โดยสร้างอาชีพ และรายได้ให้คนด้อยโอกาส และคนยากจนในชุมชน ดังนี้

(1) รับสมัครสมาชิกที่เป็นคนยากจน หรือด้อยโอกาสที่มีศักยภาพในการพัฒนาอาชีพตามลักษณะของกลุ่มอาชีพในชุมชน

(2) ให้การฝึกอบรม และพัฒนาทักษะการประกอบอาชีพตามความถนัดแต่ละบุคคล พัฒนาฝีมือจนสามารถผลิตขายให้กลุ่มได้

(3) ส่งเสริม คนยากจนที่มีศักยภาพในการผลิตปัจจัยการผลิต เพื่อส่งต่อให้กลุ่มอาชีพผลิตเป็นสินค้าจำหน่าย

(4) พัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์ของกลุ่มเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้า

(5) เพิ่มช่องทางการตลาด โดยขยายตลาด หรือสร้างเครือข่ายการตลาดให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

(6) สร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มสมาชิก เพื่อสร้างความรู้ให้เท่าทันกระแสเศรษฐกิจโลก

(7) จัดกิจกรรมของกลุ่มเพื่อให้สมาชิกลดรายจ่าย เช่น กลุ่มผู้ผลิตสารชีวภาพ เพื่อใช้ในครัวเรือน หรือเกษตรกรรม กลุ่มผู้ปลูกพืชผักสวนครัว กลุ่มปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอินทรีย์ เป็นต้น

(8) เมื่อกลุ่มมีกำไร ควรจัดสรรกำไรสำหรับจัดสวัสดิการแก่ผู้ยากจน และคนด้อยโอกาสในที่ชุมชนตามสมควร

กลุ่มกองทุนการเงินในชุมชน

กลุ่มกองทุนการเงินในชุมชน เป็นการรวมตัวกันอดออม มีวินัยการใช้เงิน ลด ละ เลิก อบายมุข และการใช้จ่ายฟุ่มเฟือย สะสมเงินทุนในลักษณะนี้จะสะสม เป็นกองทุนของชุมชนเอง ทำให้มีเงินทุนเพียงพอช่วยเหลือกันในการประกอบอาชีพ เช่น กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ

ผลิต กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ กองทุนปุ๋ย กองทุนรับซื้อข้าว กองทุนกลุ่มผู้ใช้น้ำ ธนาคารหมู่บ้าน เทรดิทยูเนียน เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีกองทุนสวัสดิการในชุมชนที่น่าำไร นำดอกผลที่เกิดจากการกู้ยืมเงิน จากกองทุน มาจัดสรรให้สมาชิกหรือชุมชนในรูปแบบสวัสดิการการศึกษา การรักษาพยาบาล ทุน สาธารณะ หรืออาจจัดเป็นรูปกลุ่มฌาปนกิจ กองทุนศูนย์สงเคราะห์ ธนาคารข้าว ธนาคารโค กระบือ เป็นต้น

กลุ่มกองทุนการเงินสามารถเอื้ออาทรช่วยความยากจน โดยสร้างวินัยการใช้เงิน รู้จัก เก็บออมเงินไว้กับกลุ่ม มีทุนในการประกอบอาชีพ ตลอดจนมีสวัสดิการตามความจำเป็น โดยรับ สมาชิกยากจน ผู้ด้อยโอกาส เป็นสมาชิกกลุ่ม และให้บริการและพัฒนาร่วมกับกลุ่มอาชีพ ข้างต้น จนสามารถยกระดับรายได้พ้นความยากจน

สำหรับกองทุนที่มีความเข้มแข็งโดยเฉพาะกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ควรจัด กิจกรรมเพื่อให้สามารถลดรายจ่ายด้านปัจจัยในการครองชีพ เช่น ศูนย์สาธิตการตลาด ปั้นน้ำมัน ชุมชน โรงสีชุมชน ลานค้าชุมชน หรืออื่นๆ เพื่อให้บริการแก่สมาชิกให้ครอบคลุมทั้งชุมชน ตลอดจนจัดกิจกรรมเพื่อสงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาส และยากจน เช่น ธนาคารข้าว ธนาคารโค กระบือ ตามความเหมาะสม นอกจากนั้นควรเป็นแกนนำในการแก้ไขปัญหาหนึ่งของคนในชุมชน ด้วย

สำหรับกิจกรรมอื่นๆ ในชุมชนสามารถจัดกิจกรรมตามวัตถุประสงค์ของกลุ่มที่ สมาชิกและชุมชนพึ่งตนเองได้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

กลุ่มด้านสิ่งแวดล้อม กลุ่มมีกิจกรรมดูแลสิ่งแวดล้อม และใช้ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ดังเช่น กลุ่มปุ๋ยชีวภาพ กลุ่มปุ๋ยหมัก กลุ่มเยาวชนปลูกผักปลอดสารพิษ กลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กลุ่มทอผ้าย้อมสีธรรมชาติ กลุ่มผู้ใช้น้ำ กลุ่มข้าวซ้อมมือ เป็นต้น

กลุ่มด้านเกษตรกรรม มีกิจกรรมด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการประกอบอาชีพ สร้างพลังต่อรอง ร่วมกันซื้อผลผลิตจากกลุ่ม อาทิเช่น กลุ่มเกษตรกร กลุ่มทำเกษตรผสมผสาน กลุ่มกิจกรรมธรรมชาติ กลุ่มปลูกพืชสมุนไพร กลุ่มพืชผักสวนครัว กลุ่มอาชีพเลี้ยงสัตว์ โค กระบือ สุกร ไก่ กลุ่มอาชีพประมง เลี้ยงสัตว์น้ำ เลี้ยงปลาในกระชัง เป็นต้น

กลุ่มกองทุนเพื่อพัฒนาหมู่บ้านและองค์กรอื่นๆ กิจกรรมกลุ่มเพื่อให้เกิดการพัฒนา ชุมชนด้านต่าง ๆ เช่น กองทุนสตรี กองทุนเด็ก กองทุนเยาวชน เป็นต้น

กลุ่มอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่น มีกิจกรรมเพื่อรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี อันดีงาม และสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

ขั้นตอนที่ 4) “อยู่ดี ยั่งยืนด้วยการเรียนรู้” ร่วมกันในชุมชน

กิจกรรมระดับชุมชนที่สามารถนำไปสู่การพึ่งตนเองของชุมชน โดยพัฒนาเองและร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับชุมชน โดยเฉพาะเครือข่ายกลุ่มองค์กรผู้นำในชุมชน ตลอดจนปราชญ์ ซึ่งถือได้ว่าเป็นกลไกในการเรียนรู้และพัฒนาชุมชนที่สำคัญ โดยประสานงานกับภาครัฐ เอกชนและประชาชนให้เกิดการมีส่วนร่วม ในการเรียนรู้ที่จะขับเคลื่อนกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อแก้ปัญหาคความยากจน ดังนี้

(1) เรียนรู้ร่วมกันเพื่อการจัดทำแผนชุมชน หรือทบทวนแผนชุมชนในกรณีที่มีแผนฯ อยู่แล้ววิเคราะห์พิจารณา

ขับเคลื่อนแผนชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพึ่งตนเองแผนพัฒนาอาชีพและรายได้ และกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนในชุมชน

(2) ศึกษาวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชน โดยเฉพาะทุนทางสังคม ทรัพยากรในชุมชน เพื่อระดมสรรพกำลังมาแก้ปัญหาคความยากจนในชุมชน

(3) ระดับครัวเรือนยากจน ส่งเสริมเรียนรู้ศักยภาพตนเองโดยให้จัดทำบัญชีรับ-จ่ายระดับบุคคล / ครัวเรือน สร้างวินัยการใช้เงิน ส่งเสริมการออม การลด ละ เลิก อบายมุข และการจัดทำแผนชีวิตของครัวเรือนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

(4) ในระดับกลุ่มอาชีพต่างๆ ส่งเสริมให้รับสมาชิกที่เป็นคนยากจน ผู้ด้อยโอกาส เข้าฝึกอบรมอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ ในระดับกลุ่มกองทุนให้ความยากจนได้มีโอกาสเป็นสมาชิก ออมเงินสะสมทุน และเข้าถึงแหล่งทุนตามความต้องการในอัตราดอกเบี้ยต่ำ

(5) ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายกลุ่มต่างๆ ในชุมชน เพื่อจัดกิจกรรม แลกเปลี่ยนเรียนรู้การบริหารจัดการ การจัดการกิจกรรมเพื่อให้ชุมชนลดรายจ่าย หรือเพิ่มรายได้ (วิชากิจชุมชน) คู่มือสิ่งแวดล้อม ตลอดจนจัดสวัสดิการให้คนด้อยโอกาสและชุมชน

(6) จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นประจำสม่ำเสมอ หรือจัดศูนย์การเรียนรู้ด้านการประกอบอาชีพ ภาวการณ์ตลาด ตลอดจนสถานการณ์เศรษฐกิจของประเทศและโลก

(7) ส่งเสริมการปฏิบัติคุณธรรมตามหลักศาสนา สืบทอดวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามและถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นแก่อนุชนรุ่นหลัง

3) ระดับปฏิเวธ หรือผลการปฏิบัติ ผลจากการปฏิบัติเศรษฐกิจพอเพียงตามขั้นตอนดังกล่าว เกิดความพอเพียงในทุกระดับของการดำเนินชีวิต ทั้งครอบครัว ชุมชน และขยายไปถึงระดับสังคมดังนี้

(1) ความพอเพียงระดับครอบครัว

- ครัวเรือนมีความเป็นอยู่ที่พึ่งตนเองได้อย่างมีความสุข ทั้งกายและใจ
- ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

- ไม่มีภาระด้านหนี้สินของตนเองและครอบครัว
- สามารถหาปัจจัยสี่ มาเลี้ยงตนเองและครอบครัว
- ยกระดับรายได้พ้นความยากจน

(2) ความพอเพียงในระดับชุมชน

- มีการรวมกลุ่มทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม
- บริการทรัพยากรในชุมชนให้สามารถนำไปดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้อง และสมดุล

เพื่อให้เกิดความเป็นอยู่ที่พอเพียงของชุมชนโดยรวม

- ชุมชนอยู่เย็นเป็นสุข

(3) ความพอเพียงในระดับสังคม

- การรวมกลุ่มของสังคมหลายๆแห่งที่มีความเพียงพอ
- ร่วมแลกเปลี่ยนความรู้สืบทอดภูมิปัญญา และร่วมพัฒนาตามแนวเศรษฐกิจ

พอเพียง

- สร้างเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างชุมชนแห่งความพอเพียง เกิดเป็นสังคมแห่งความพอเพียงในที่สุด

เมื่อครัวเรือนปรับจิตสำนึก และตั้งใจจะอยู่อย่างพึ่งตนเอง โดยมีวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงตาม 4 ขั้นตอน คือ อยู่อย่างพึ่งตนเอง อยู่อย่างพอเพียง อยู่อย่างเอื้ออาทร และอยู่ดีมีสุขขึ้น ด้วยการเรียนรู้แล้ว ขั้นตอนต่อไปครัวเรือน/บุคคลควรศึกษาและจัดทำแผนชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง

แผนชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง แผนการดำเนินชีวิตในระดับบุคคลหรือครัวเรือน โดยการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีพ หลุดพ้นจากความยากจนและพึ่งตนเองได้ การจัดทำแผนชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงจะทำให้บุคคล/ครัวเรือนเกิดการเรียนรู้ ดังนี้

1. จัดทำข้อมูลครัวเรือน โดยให้หัวหน้าครัวเรือนกรอกข้อมูล รายละเอียดประกอบด้วย

- ข้อมูลหัวหน้าครัวเรือน
- ข้อมูลประกอบอาชีพหลัก
- ข้อมูลการใช้สารเคมีในครัวเรือน
- ข้อมูลการเป็นสมาชิกกลุ่ม
- ข้อมูลสมาชิกในครัวเรือน

2. การค้นหาศักยภาพของครัวเรือน เพื่อให้ครัวเรือนค้นหาทุนหรือปัญหาที่อยู่ในตนเอง และมีความ

เชื่อมั่นในทุนเหล่านั้นมากแค่ไหนในประเด็น

- ความรู้ความชำนาญหรือทักษะในการประกอบอาชีพ
- ทุนในการประกอบอาชีพ เงินทุน วัสดุ อุปกรณ์
- ทุนทรัพยากรธรรมชาติ ทุนเพื่อน ทุนความดี
- ความรู้เท่าทันสถานการณ์ในการประกอบอาชีพ

3. การสร้างปัญหาของครัวเรือน เพื่อให้ครัวเรือนช่วยกันค้นหาปัญหา และวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาใน 4 ด้าน คือ

- ด้านการประกอบอาชีพ
- ดานการเงินของครัวเรือน
- ด้านปัจจัยสี่ในการดำรงชีวิต
- ด้านครอบครัวอบอุ่น

4. สรุปข้อมูลด้านศักยภาพ ข้อมูลปัญหาของครัวเรือน และข้อมูลแผนการเพิ่มรายได้ของครัวเรือน เพื่อให้เกิดการเปรียบเทียบข้อมูลในภาพรวมของครัวเรือน

5. ให้นำคชล/ครัวเรือนใช้มุลจากข้อ 4 กำหนดทิศทางของครัวเรือน เพื่อให้หลุดพ้นจากความยากจน ผู้ชีวิตพอเพียงโดยมีเป้าหมาย ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ มีเงินออม เรียนรู้มากขึ้น และเพิ่มพูนคุณธรรม

6. วางแผนชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง โดยการประยุกต์จากปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการวางแผน ประกอบด้วย 5 แผน ดังนี้

- แผนสร้างความประมาณในครัวเรือน
- แผนสร้างความมีเหตุผลของครัวเรือน
- แผนสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในครัวเรือน
- แผนเสริมความรู้และการเรียนรู้ของครัวเรือน
- แผนเพิ่มพูนคุณธรรมในครัวเรือน

7. การปฏิบัติตามแผน ให้ครัวเรือนบันทึกผลการปฏิบัติตามแผนพร้อมทั้งประเมินตนเองตามระยะเวลาที่เหมาะสม

8. การสนับสนุนโดยกลุ่ม องค์กรในชุมชน และภาคีพัฒนาทั้งภาคราชการและเอกชนโดยการเยี่ยมบ้านให้กำลังใจ สนับสนุนตามกำลังของหน่วยงานเพื่อให้บุคคล/ครอบครัวพึ่งตนเองได้สร้างเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างชุมชนแห่งความพอเพียง เกิดเป็นสังคมแห่งความพอเพียงในที่สุด

สมุดบัญชีครัวเรือน

สมุดบัญชีครัวเรือน หมายถึง สมุดบัญชีสำหรับบันทึกรายรับ-รายจ่ายประจำครัวเรือน ซึ่งครัวเรือนจะต้องทำบันทึกรายรับ-รายจ่ายที่เกิดขึ้นเป็นประจำทุกวัน และสรุปผลการรับ-จ่าย ของครัวเรือนทุกสิ้นเดือน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ถึงที่มาที่ไปของรายรับ-รายจ่ายในแต่ละช่วงเวลา สามารถวางแผนการใช้เงินในครัวเรือนให้มีความพอดี และมีเงินเหลือเก็บออมไว้

ความสำคัญของการจัดทำสมุดบัญชีครัวเรือน

ครัวเรือนจะพึ่งตนเองได้ จะต้องมิกิจกรรมลดรายจ่าย เพื่อให้เกิดการออมอย่างน้อย 1 ส่วนใน 4 ส่วน ของรายจ่ายของครัวเรือนจึงจำเป็นที่ครัวเรือนจะต้องเรียนรู้และจัดทำบัญชีรับ-จ่าย ของครัวเรือน เพื่อ

1. เรียนรู้ภาวะหนี้สิน รายได้ รายจ่ายของครัวเรือน
2. สามารถวางแผนควบคุมรายจ่ายของครัวเรือนได้
3. สร้างวินัยการใช้เงินให้แก่ครัวเรือนและสมาชิก
4. ครัวเรือนมีเงินออมไว้ใช้ในอนาคต

วิธีบันทึกบัญชีครัวเรือน

ทำโดยวิธีง่าย ๆ โดยจดบันทึกทุกครั้งที่ย้าย สิ้นเดือนให้ครัวเรือนสรุปรายรับ-จ่าย เงินเหลือสำหรับออม และประเมินผลการใช้จ่ายทุกเดือนเพื่อลด เลิกใช้จ่ายในรายการที่ฟุ่มเฟือยถ้ามีภาวะหนี้สินต้องวางแผนการใช้หนี้ในระยะสั้น-ยาว ตามความเหมาะสม

การออมคืออะไร

การออม คือ การสะสมเงินทีละน้อยให้พอกพูนขึ้นเมื่อเวลาผ่านไป ดังนั้นไม่ว่าเราจะมีรายได้เท่าใดเราสามารถออมได้เสมอ

ข้อสำคัญในการออม

- การเก็บออมจะต้องลงมือเก็บออมโดยไม่มีเงื่อนไข
- ห้ามผัดวันประกันพรุ่ง
- จะต้องวางแผนการใช้จ่ายเงินอย่างสม่ำเสมอ
- การจดบันทึกบัญชีรับ-จ่าย เพื่อตรวจสอบการใช้จ่าย วิธีนี้จะช่วยให้รู้ว่าเราหมดเงินไปกับรายจ่ายประเภทไหนบ้าง และเลือกตัดคอนรายจ่ายส่วนใดออกได้บ้าง

ประโยชน์การออมเงิน

เงินที่เราหามาได้จากการทำงาน รับราชการ รับจ้าง ค้าขาย หรือการประกอบอาชีพอื่นในแต่ละวันแต่ละเดือน ควรมีการวางแผนในการใช้จ่ายเงินอย่างประหยัดเท่าที่จำเป็นไม่ฟุ่มเฟือย

จะต้องมีเหลือไว้บ้างเพื่อเก็บสะสมไว้ใช้จ่ายในยามฉุกเฉิน ไม่มีงานทำประสบภัยถึงต้องทุพพลภาพ หรือเกษียณอายุ เพราะชีวิตเป็นสิ่งที่ไม่แน่นอน เงินออมจึงสามารถเป็นที่พึ่งเมื่อเราตกอยู่ในภาวะลำบาก เป็นหลักประกันความมั่นคงในชีวิตเราได้เป็นอย่างดี

หลัก 2 ข้อ ที่จะทำให้ออมเงินได้ .

- ใช้จ่ายเงินน้อยกว่าที่หาได้เสมอ
- กันเงินส่วนหนึ่งไว้สำหรับอนาคต

เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย หลักง่าย ๆ ในการออม รายจ่ายแต่ละอย่างมีระดับความสำคัญไม่เท่ากันเราควรใช้จ่ายกับสิ่งที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตก่อนเช่น ค่าอาหาร ค่าที่อยู่อาศัย และพยายามลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น

(ที่มา : www.moac-info.net/modules/links/.../11_p2_501 วัสดุทำบัญชี doc เข้าถึงข้อมูลวันที่ 20 สิงหาคม 2554)

2) แนวทางการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงสำหรับสังคมแต่ละระดับ

สุเมธ ตันติเวชกุล (2551 : 1-6) ได้กล่าวถึงเศรษฐกิจพอเพียงที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ดีกับสังคมทุกระดับ ได้แก่

ระดับบุคคล/ครอบครัว เศรษฐกิจพอเพียงระดับบุคคล/ครอบครัวนั้นคือ ความสามารถในการดำรงชีวิตได้อย่างไม่เดือดร้อน กำหนดความเป็นอยู่อย่างประมาณตนตามฐานะตามอัตภาพและที่สำคัญไม่หลงไหลไปตามกระแสวัตถุนิยม มีอิสรภาพ เสรีภาพไม่มีพันธนาการอยู่กับสิ่งใด กล่าวโดยสรุป คือ

- สามารถให้ตนเป็นที่พึ่งแห่งตนใน 5 ด้าน คือ 1) พึ่งตนเองได้ทางจิตใจ 2) พึ่งตนเองได้ทางสังคม 3) พึ่งตนเองได้ทางทรัพยากรธรรมชาติ 4) พึ่งตนเองได้ทางเทคโนโลยี 5) พึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ
- รู้จักคำว่า "พอ" และไม่เบียดเบียนผู้อื่น
- พยายามพัฒนาตนเองเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและความชำนาญ
- มีความสุขและความพอใจกับชีวิตที่พอเพียง ยึดเส้นทางสายกลางในการดำรงชีวิต

ระดับชุมชน ประกอบด้วย บุคคล/ครอบครัว ที่ มีความพอเพียงแล้วรวมกลุ่มทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมโดยอาศัยภูมิปัญญาและความสามารถของบุคคลและชุมชน ซึ่งในการดำเนินงานของชุมชนให้ประสบผลสำเร็จได้ จะต้องมิตำหนักในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ดำเนินงานด้วยความโปร่งใส ตรงไปตรงมาตรวจสอบได้ดำเนินงาน ด้วยความพอประมาณอย่างมีเหตุผล ไม่สนับสนุน

การลงทุนจนเกินตัว ดำเนินงานอย่างรอบคอบ มีสติ ปัญญา อีกทั้งต้องมีความรอบรู้ที่เหมาะสม เพื่อนำมาปรับปรุงการดำเนินงานของชุมชนให้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง และนำมาสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากทั้งภายในและภายนอก และมีการพัฒนาไปสู่เครือข่ายระหว่างชุมชนต่าง ๆ

ระดับรัฐหรือระดับประเทศ ประกอบด้วย สังคมต่าง ๆ ที่เข้มแข็ง

- ชุมชน/สังคมหลาย ๆ แห่งร่วมมือกันพัฒนาตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง
- วางรากฐานของประเทศให้มีความพอเพียงและพร้อมก่อนจึงค่อย ๆ ดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศให้เจริญขึ้นเป็นลำดับ ๆ ต่อไป

ระดับนักธุรกิจ

- ขอมรับการมีกำไรในระดับพอประมาณและมีเหตุผลที่พอเพียงต่อนักธุรกิจที่ลงทุนหรือผู้ถือหุ้นและต้องไม่เป็นการแสวงหากำไรโดยการเอาเปรียบผู้บริโภคหรือผิดกฎหมาย
- ไม่ปฏิเสธการส่งออก แต่ต้องมีการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เพื่อให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ โดยระตีกอยู่เสมอว่าการจะก้าวให้ทันต่อกระแสโลกาภิวัตน์ต้องอาศัยความรู้ รอบคอบและระมัดระวังอย่างยิ่ง
- สามารถกู้เงินมาลงทุนได้เพื่อทำให้มีรายได้และต้องสามารถใช้หนี้ได้
- ต้องมีคุณธรรม ซื่อสัตย์สุจริต เพียรอดทนและรับผิดชอบต่อสังคมโดยมีการพัฒนาประสิทธิภาพการผลิต การปรับปรุงสินค้าและคุณภาพให้ทันกับความต้องการของตลาดและการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี
- รักษาความสมดุลในการแบ่งปันผลประโยชน์ของธุรกิจในระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ ได้แก่ พนักงาน บริษัท ผู้บริโภค และสังคมโดยรวม

ระดับนักการเมือง

- การกำหนดนโยบายการออกกฎหมายและข้อบัญญัติต่าง ๆ หรือดำเนินวิถีทางการเมืองให้ยึดมั่นอยู่บนพื้นฐานของความพอเพียงและผลประโยชน์ของส่วนรวม
- มีทัศนคติและความคิดที่ดี บนพื้นฐานของความพอเพียงซื่อสัตย์ สุจริต มีความเพียรและมีสติในการทำกิจการต่าง ๆ

ระดับเจ้าหน้าที่ของรัฐ

- ต้องมีจิตสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญาและความรอบคอบ
- การเตรียมนโยบาย แผนงานหรือโครงการต่าง ๆ ต้องสอดคล้องกับเศรษฐกิจพอเพียง โดยเน้นพัฒนาและแก้ไขปัญหาด้านสังคม เศรษฐกิจและจิตใจควบคู่กันไป

ระดับครูอาจารย์

- ถ่ายทอด ปลุกฝังความรู้ความเข้าใจหลักเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่ผู้เรียน สอนให้คิดเป็นเข้าใจในหลักเหตุผล มีความคิดในเชิงสร้างสรรค์บนพื้นฐานของศีลธรรมและการพัฒนาจิตใจควบคู่กันไป

ประชาชนทุกคน

- ดำรงชีวิตบนพื้นฐานของการรู้จักตนเอง การคิดพึ่งพาตนเองและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันอย่างเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
- ใช้ชีวิตอย่างพอเพียงสอดคล้องกับหลักคำสอนของทุกศาสนาที่ให้ดำเนินชีวิตตามกรอบคุณธรรม
- ไม่ทำการใด ๆ ที่เบียดเบียนตนเองหรือผู้อื่น
- ไม่ฟุ้งเฟ้อหรือทำอะไรที่เกินตน
- รู้จักแบ่งปันและช่วยเหลือผู้อื่นตามความเหมาะสมและกำลังความสามารถของตน
- ดำเนินชีวิตบนทางสายกลาง คือคำนึงถึงความพอดีไม่มากเกินไปหรือน้อยเกินไป

3) แนวคิดการวางแผนการเงินส่วนบุคคล

การวางแผนการเงินส่วนบุคคล (ศิรินุช อินสระ, 2548 : 1-4) เป็นกระบวนการในการจัดการกับเงินของบุคคล เพื่อให้บุคคลบรรลุเป้าหมายทางการเงินที่ต้องการ

เป้าหมายของบุคคลสามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1. เป้าหมายที่เกี่ยวกับเงิน (Financial Goals) หรือเรียกว่า “เป้าหมายทางการเงิน” เป็นเป้าหมายที่สามารถกำหนดในรูปตัวเงินได้ และหากบรรลุเป้าหมายทางการเงินจะทำให้บุคคลมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เป้าหมายทางการเงินของแต่ละบุคคลจะแตกต่างกันตามสถานะภาพทางการเงินของบุคคลนั้น เช่น ต้องการเก็บเงินซื้อบ้าน ต้องการเก็บเงินไว้เป็นทุนการศึกษาบุตร ต้องการเก็บเงินไว้สำหรับใช้จ่ายในช่วงเกษียณอายุ ต้องการมีเงินเพียงพอสำหรับใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน และสิ่งสำคัญที่จะทำให้บุคคลบรรลุเป้าหมายทางการเงินที่ต้องการคือ “เงิน” ดังนั้นการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคลที่ดีจะต้องช่วยให้บุคคลบรรลุเป้าหมายทางการเงินที่ต้องการได้

2. เป้าหมายที่ไม่เกี่ยวกับเงิน (Non-Financial Goals) เป็นเป้าหมายที่ยากที่จะกำหนดในรูปตัวเงินได้ เช่น ต้องการให้ชีวิตครอบครัวมีความสุข ต้องการช่วยเหลือผู้ยากไร้ ต้องการช่วยเหลือสัตว์ที่ถูกทอดทิ้ง ซึ่งบุคคลสามารถบรรลุเป้าหมายเหล่านี้ได้โดยอาจจะไม่จำเป็นต้องใช้เงิน

ประโยชน์ของการวางแผนการเงินส่วนบุคคล

การวางแผนการเงินส่วนบุคคลมีประโยชน์ต่อบุคคลดังนี้

1. ช่วยให้คุณคลมมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เนื่องจากการวางแผนการเงินส่วนบุคคลที่ดีจะช่วยให้บุคคลบรรลุเป้าหมายทางการเงินที่ต้องการได้นั่นเอง

2. ช่วยให้คุณคลมมีการจัดการกับรายรับรายจ่าย รวมทั้งเงินออมของคุณได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. ช่วยให้คุณคลมมีการควบคุมสถานะทางการเงินของคุณอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้เพื่อป้องกันไม่ให้คุณคลมมีภาระหนี้สินมากเกินไป

4. ช่วยลดความวิตกกังวลทางการเงินของคุณ เนื่องจากการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคลจะรวมถึงการคาดคะเนรายได้และค่าใช้จ่ายของคุณในอนาคตแล้วนำไปวางแผนทางการเงินเพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการเงินที่ต้องการ ดังนั้นการวางแผนการเงินส่วนบุคคลจึงช่วยให้คุณคลมมีการคาดการณ์เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตพร้อมทั้งทำการวางแผนรองรับไว้ด้วย

กระบวนการในการวางแผนการเงินส่วนบุคคล

กระบวนการในการวางแผนการเงินส่วนบุคคล มี 5 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 ประเมินสถานะทางการเงินของคุณในปัจจุบัน

ขั้นตอนแรกของการวางแผนการเงินส่วนบุคคล คือการประเมินสถานะทางการเงินของคุณเองในปัจจุบัน โดยพิจารณาจากรายได้ ค่าใช้จ่าย สินทรัพย์ ภาระหนี้สิน รวมทั้งเงินออมที่มีอยู่ในปัจจุบัน วิธีการประเมินสถานะทางการเงินของคุณคือการจัดทำงบการเงินส่วนบุคคล ได้แก่ งบดุลส่วนบุคคล และงบรายได้และค่าใช้จ่าย

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดเป้าหมายทางการเงิน

การกำหนดเป้าหมายทางการเงินเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญขั้นตอนหนึ่งในการวางแผนการเงินส่วนบุคคล เนื่องจากหากบุคคลมีเป้าหมายทางการเงินแล้วจะสามารถกำหนดแนวทางที่ต้องปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการเงินที่ต้องการได้ เปรียบเสมือนกับการเดินทางที่ก่อนอื่นจะต้องกำหนดที่หมายที่จะเดินทางไปเสียก่อนแล้วจึงจะสามารถกำหนดเส้นทางที่จะใช้เดินทางได้ ในการกำหนดเป้าหมายทางการเงินนั้น บุคคลจะต้องระบุให้ชัดเจนว่าต้องการอะไร ราคาเท่าใด และเมื่อใด

ขั้นตอนที่ 3 กำหนดทางเลือกและประเมินทางเลือก

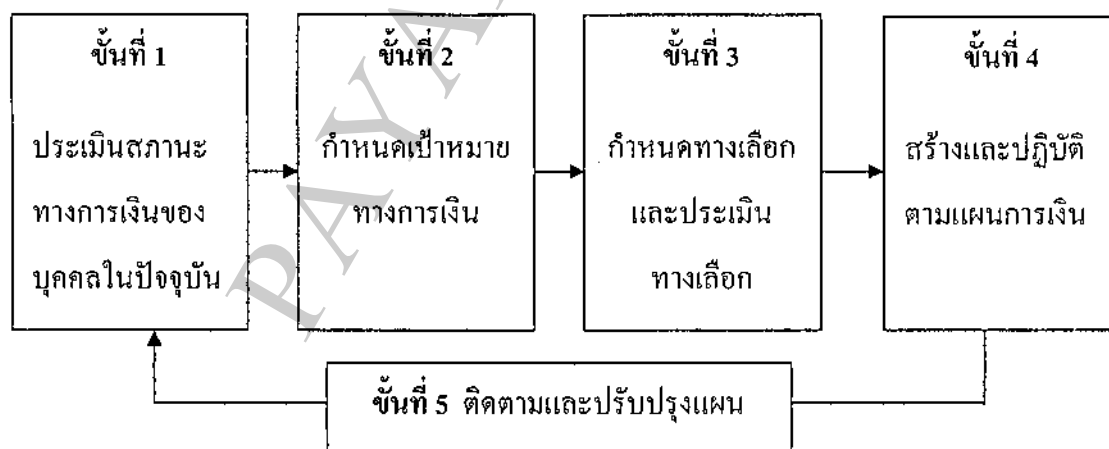
ขั้นตอนนี้เป็นการกำหนดทางเลือกที่เป็นไปได้ที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายทางการเงินที่กำหนดไว้และพิจารณาเลือกทางเลือกที่เหมาะสมมากที่สุด โดยพิจารณาจากสถานะทางการเงินของบุคคลนั้น ภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบัน รวมทั้งพิจารณาความเสี่ยงของแต่ละทางเลือกด้วย ในขั้นตอนนี้บุคคลจำเป็นต้องข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อช่วยในการกำหนดทางเลือกและประเมินทางเลือก

ขั้นตอนที่ 4 สร้างและปฏิบัติตามแผนการเงิน

เมื่อพิจารณาเลือกทางเลือกที่เหมาะสมได้แล้ว ขั้นตอนต่อมาคือการกำหนดแผนการเงินจากทางเลือกนั้น ซึ่งเป็นการระบุวิธีการที่ต้องปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการเงินที่ต้องการ และเมื่อกำหนดแผนการเงินแล้วขั้นตอนนี้สำคัญที่สุดในกระบวนการวางแผนการเงินส่วนบุคคลคือการปฏิบัติตามแผนการเงินที่กำหนดไว้

ขั้นตอนที่ 5 ติดตามผล และปรับปรุงแผน

การวางแผนการเงินเป็นขั้นตอนที่ไม่มีที่สิ้นสุด นั่นคือเมื่อบุคคลได้ปฏิบัติตามแผนที่วางไว้แล้วขั้นตอนต่อมาคือการติดตามผล โดยพิจารณาว่าแผนการเงินนั้นเหมาะสมหรือไม่ สามารถปฏิบัติได้จริงหรือไม่ หากไม่สามารถปฏิบัติตามแผนได้บุคคลจะต้องทำการปรับแผนการเงินใหม่ นอกจากนั้นภาวะเศรษฐกิจ สังคม รวมทั้งสถานะทางการเงินของบุคคลมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ดังนั้นบุคคลจึงต้องทำการทบทวนและปรับปรุงแผนการเงินอยู่อย่างสม่ำเสมอ

แผนภาพกระบวนการในการวางแผนการเงินส่วนบุคคล

4) แนวคิดบัญชีครัวเรือน

บัญชีครัวเรือน หมายถึง การแสดงหรือบันทึกจำนวนเงิน รับ จ่าย ประจำวันของครัวเรือน โดยแสดง วัน เดือน ปี รายการรับ-จ่ายและจำนวนเงิน บัญชีครัวเรือนมีทั้งแบบบันทึกอย่างง่ายและแบบบันทึกที่ซับซ้อน จากคำกล่าวของให้ทอง สิงห์รา(2551:เข้าถึงได้จาก http://www.thai_school.net) ได้กล่าวเกี่ยวกับการทำบัญชีครัวเรือนไว้ว่า บัญชีครัวเรือน มิได้หมายถึงการทำบัญชีหรือบันทึกรายรับรายจ่ายประจำวันเท่านั้น แต่อาจหมายถึงการบันทึกข้อมูลด้านอื่น ๆ ในชีวิต ในครอบครัว เป็นต้น ของเราได้ด้วย เช่น บัญชีทรัพย์สิน พันธุ์พืช พันธุ์ไม้ ในบ้านเราในชุมชนเรา บัญชีความรู้ความคิดของเรา บัญชีผู้ทรงคุณ ผู้รู้ในชุมชนเรา บัญชีเด็กและเยาวชนของเรา บัญชีภูมิปัญญาด้านต่าง ๆ ของเรา เป็นต้น หมายความว่า สิ่งหรือเรื่องราวต่าง ๆ ในชีวิตของเรา เราจดบันทึกได้ทุกอย่าง ท่านลองคิดดูทีว่า ถ้าเราทำได้ ผลดีจะเกิดขึ้นกับตัวเรา ครอบครัวเรา ชุมชนเรา ประเทศเราได้มากแค่ไหน ตัวเรา ครอบครัวเรา ชุมชนเรา ประเทศเรา ก็จะเป็นคนเรียนรู้ ครอบครัวเรียนรู้ ชุมชนเรียนรู้ และประเทศเรียนรู้การเรียนรู้เป็นที่มาของปัญญา ปัญญาเป็นที่มาของความเจริญทั้งกาย สังคม ใจ และจิตวิญญาณของมนุษย์จะเห็นว่า การทำบัญชี หรือการจดบันทึกนี้สำคัญยิ่งใหญ่ขนาดไหน บุคคลสำคัญ เช่น ท่านพุทธทาส ในหลวง สมเด็จพระเทพ เป็นต้น ล้วนเป็นนักบันทึกทั้งสิ้น

การบันทึก คือ การเขียน เมื่อมีการเขียนก็มีการคิด เมื่อมีการคิดก็ก่อปัญญา เมื่อเกิดปัญญาเราก็มองเห็นเหตุเห็นผล เมื่อเห็นเหตุเห็นผล เราก็จะคิดจะทำให้ถูกตามเหตุตามผล เมื่อทำ พุค คิด ได้ถูกเหตุถูกผล นั่นคือ ทางเจริญของเรา

การทำบัญชีครัวเรือน เป็นเรื่องการบันทึกรายรับรายจ่ายประจำวันประจำเดือนว่า มีรายรับจากอะไรบ้าง จำนวนเท่าใด มีรายจ่ายอะไรบ้าง จำนวนเท่าใด ในแต่ละวัน สัปดาห์ เดือน และ ปี เพื่อจะได้เห็นภาพรวมว่า รับเท่าใด จ่ายเท่าใด เหลือเท่าใด หรือเกิน คือ จ่ายเกินรับเท่าใด รายการใดจ่ายน้อยจ่ายมาก จำเป็นน้อยจำเป็นมาก จำเป็นน้อย อาจลดลง จ่ายเฉพาะที่จำเป็นมาก เช่น ซื้อกับข้าว ซื้อยา ซื้อเสื้อผ้า ซ่อมแซมบ้าน การศึกษา เป็นต้น เท่าใด ซื้อบุหรี่ยี่ห้อหรู ซื้อข้าว บ้าห่วย เป็นต้น จำนวนเท่าใด เมื่อนำมาบวกลบคูณหารกันแล้วขาดดุลเกินดุลไปเท่าใด เมื่อเห็นตัวเลข เราก็อาจคิดได้ว่าสิ่งที่ไม่จำเป็นนั้นก็มีการจ่ายเยอะ ลดมันได้ไหม เลิกมันได้ไหม ถ้าไม่ลดไม่เลิกมันจะเกิดอะไร กับตัวเอง ครอบครัว กับประเทศ ถ้าคิดได้ ก็เท่ากับว่า รู้จักความเป็นคนได้ พัฒนาตนเอง ให้เป็นคนมีเหตุมีผล เป็นคนรู้จักพอประมาณ เป็นคนรักตนเอง รักครอบครัว รักชุมชน และรักประเทศชาติมากขึ้น การทำบัญชีครัวเรือน ในเรื่องรายรับรายจ่าย ก็คือวิถีแห่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนาชีวิต ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยหลักการหรือวิธีการของการทำบัญชีครัวเรือน มีส่วนประกอบที่สำคัญคือ

รายรับ คือ เงินที่ได้รับจากการประกอบอาชีพ ซึ่งรายได้นั้นอาจอยู่ในรูปของเงินเดือน ดอกเบี้ยเงินกู้ยืม หรือเงินฝากธนาคาร และเงินกำไรจากการค้าขาย

รายจ่าย คือ เงินที่จ่ายไป เพื่อให้ได้สิ่งของหรือบริการ

การบันทึกรายรับ-รายจ่ายของตนเองและครอบครัว หมายถึง การจดบันทึกรายการ ข้อมูลด้านการเงินของการปฏิบัติงาน เพื่อให้มีข้อมูลที่เกี่ยวข้องทางด้านการเงินตลอดจน ผลของการดำเนินงานนั้นไว้ ว่าคงเหลือเงินหรือไม่ จำนวนเท่าไร? ดังนั้นการจัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย ต้องมีการสรุปบัญชีเป็นขั้นตอนสุดท้าย ดังนี้

รายรับมากกว่ารายจ่าย คือ กำไร

รายรับน้อยกว่ารายจ่าย คือ ขาดทุน

ประโยชน์ของการทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย มีความสำคัญ ดังนี้

1. ทำให้ทราบรายรับ-รายจ่ายตลอดทั้งเดือน
2. สามารถวางแผนการใช้จ่าย ว่าอะไรมีความจำเป็นก่อน-หลัง
3. ทำให้ทราบว่าเงินคงเหลือเท่าใดในแต่ละวัน
4. ทำให้ทราบปัญหาของการทำงาน และแก้ไขทัน
5. ใช้รายงานผลการดำเนินงาน
6. ใช้ข้อมูลรายจ่าย ปรบลดค่าใช้จ่ายเพื่อให้เหลือเงิน หรือได้กำไรเพิ่มขึ้น
7. นำวิธีการจัดทำบัญชีไปใช้ในชีวิตประจำวัน

5) แนวคิดวงจร P-D-C-A

ชนิกานต์ เรียร์สูตร (ชนิกานต์ เรียร์สูตร 2551 : [ออนไลน์]) ได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับ วงจร P-D-C-A เริ่มขึ้นเป็นครั้งแรกโดยนักสถิติ Walter Shewhart ซึ่งได้พัฒนาจากการควบคุม กระบวนการเชิงสถิติที่ Bell Laboratories ในสหรัฐอเมริกาเมื่อทศวรรษ 1930 ในระยะเริ่มแรก วงจรดังกล่าวเป็นที่รู้จักกันในชื่อ "วงจร Shewhart" จนกระทั่งราวทศวรรษที่ 1950 ได้มีการเผยแพร่ อย่าง กว้างขวาง โดย W.Edwards Deming ปรมาจารย์ทางด้านการบริหารคุณภาพ หลายคนจึงเรียก วงจรนี้ว่า " วงจร Deming "

ขั้นตอนการวางแผน (Plan)

ขั้นตอนการวางแผนครอบคลุมถึงการกำหนดกรอบหัวข้อที่ต้องการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ซึ่งรวมถึงการพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน ฯลฯ พร้อมกับพิจารณาว่า มีความจำเป็นต้องใช้ข้อมูลใดบ้างเพื่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงนั้น โดยระบุนวิธีการเก็บข้อมูลให้ ชัดเจน นอกจากนี้ จะต้องวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้ แล้วกำหนดทางเลือกในการปรับปรุง

เปลี่ยนแปลงดังกล่าว การวางแผนยังช่วยให้เราสามารถคาดการณ์สิ่งที่เกิดขึ้นในอนาคต และช่วยลดความเสี่ยงต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ ทั้งในด้านแรงงาน วัตถุดิบ ชั่วโมงการทำงาน เงิน เวลา ฯลฯ โดยสรุปแล้ว การวางแผนช่วยให้รับรู้สภาพปัจจุบัน พร้อมกับกำหนดสภาพที่ต้องการให้เกิดขึ้นในอนาคต ด้วยการผสมผสานประสบการณ์ ความรู้ และทักษะอย่างลงตัว โดยทั่วไปการวางแผนมีอยู่ด้วยกัน 2 ประเภทหลัก ๆ ดังนี้

ประเภทที่ 1 การวางแผนเพื่ออนาคต เป็นการวางแผนสำหรับสิ่งที่เกิดขึ้นในอนาคตหรือกำลังจะเกิดขึ้น บางอย่างเราไม่สามารถควบคุมสิ่งนั้นได้เลย แต่เป็นการเตรียมความพร้อมของเราสำหรับสิ่งนั้น

ประเภทที่ 2 การวางแผนเพื่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง เป็นการวางแผนเพื่อเปลี่ยนแปลงสภาพที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเพื่อสภาพที่ดีขึ้น ซึ่งเราสามารถควบคุมผลที่เกิดในอนาคตได้ด้วยการเริ่มต้นเปลี่ยนแปลงตั้งแต่ ปัจจุบัน

ขั้นตอนการปฏิบัติ (Do)

ขั้นตอนการปฏิบัติ คือ การลงมือปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตามทางเลือกที่ได้กำหนดไว้ในขั้นตอนการวางแผน ในขั้นนี้ต้องตรวจสอบระหว่างการปฏิบัติด้วยว่าได้ดำเนินไปในทิศทางที่ตั้งใจ หรือไม่ พร้อมกับสื่อสารให้ผู้ที่เกี่ยวข้องรับทราบด้วย เราไม่ควรปล่อยให้ถึงวินาทีสุดท้ายเพื่อดูความคืบหน้าที่เกิดขึ้น หากเป็นการปรับปรุงในหน่วยงานผู้บริหารย่อมต้องการทราบความคืบหน้าอย่างแน่นนอน เพื่อจะได้มั่นใจว่าโครงการปรับปรุงเกิดความผิดพลาดน้อยที่สุด

ขั้นตอนการตรวจสอบ (Check)

ขั้นตอนการตรวจสอบ คือ การประเมินผลที่ได้รับจากการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง แต่ขั้นตอนนี้มักจะถูกมองข้ามเสมอการตรวจสอบทำให้เราทราบว่าการปฏิบัติใน ขั้นที่สองสามารถบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้หรือไม่ สิ่งสำคัญก็คือ เราต้องรู้ว่าจะตรวจสอบอะไรบ้าง และบ่อยครั้งแค่ไหน ข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบจะเป็นประโยชน์สำหรับขั้นตอนถัดไป

ขั้นตอนการดำเนินงานให้เหมาะสม (Act)

ขั้นตอนการดำเนินงานให้เหมาะสมจะพิจารณาผลที่ได้จากการตรวจสอบ ซึ่งมีอยู่ 2 กรณี คือ ผลที่เกิดขึ้นเป็นไปตามแผนที่วางไว้ หรือไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้ หากเป็นกรณีแรก ก็ให้นำแนวทางหรือกระบวนการปฏิบัตินั้นมาจัดทำให้เป็นมาตรฐาน พร้อมทั้งหาวิธีการที่จะปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นไปอีก ซึ่งอาจหมายถึงสามารถบรรลุเป้าหมายได้เร็วกว่าเดิม หรือเสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่าเดิม หรือทำให้คุณภาพดียิ่งขึ้นก็ได้ แต่ถ้าหากเป็นกรณีที่สอง ซึ่งก็คือผลที่ได้ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ตามแผนที่วางไว้ เราควรนำข้อมูลที่รวบรวมไว้มาวิเคราะห์ และพิจารณาว่าควรจะดำเนินการอย่างไรต่อไป

- มองหาทางเลือกใหม่ที่น่าจะเป็นไปได้
- ใช้ความพยายามให้มากขึ้นกว่าเดิม
- ขอความช่วยเหลือจากผู้รู้
- เปลี่ยนเป้าหมายใหม่

6) แนวคิด SWOT ANALYSIS

SWOT ANALYSIS (พัคตร์ผจง วัฒนสินธุ์ และ พสุ เดชะรินทร์ , 2542 :78) เป็นเครื่องมือพื้นฐานในการวิเคราะห์องค์กร โดยเน้นว่ากลยุทธ์จะต้องก่อให้เกิดความเหมาะสมระหว่างความสามารถภายใน (จุดแข็งกับจุดอ่อน) และสถานการณ์ภายนอก (โอกาสและข้อจำกัด) โดยในการวิเคราะห์ SWOT นั้นจะต้องวิเคราะห์และพิจารณาว่าการเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อมภายนอก (ทั้งสภาวะแวดล้อมทั่วไป และสภาวะแวดล้อมของอุตสาหกรรมและการแข่งขัน) ก่อให้เกิดโอกาสและข้อจำกัดอย่างไรต่อองค์กร และในขณะเดียวกันก็จะต้องวิเคราะห์ว่าปัจจัยต่างๆ ภายในองค์กรทั้งด้านบุคลากร ผู้บริหาร กิจกรรม สินค้า และบริการ โครงสร้าง เป็นต้น

การตรวจสอบสภาพแวดล้อมภายในองค์กรธุรกิจทำให้ทราบถึงจุดแข็ง (Strengths) และจุดอ่อนขององค์กร (Weaknesses) ซึ่งจะช่วยให้องค์กรสามารถใช้ประโยชน์จากโอกาส (Opportunities) และหลบหลีกจากข้อจำกัด (Threats) ซึ่งเกิดจากสภาพแวดล้อมภายนอกได้ องค์กรธุรกิจจะต้องสามารถระบุปัจจัยภายในองค์กรที่เป็นจุดแข็งและจุดอ่อนได้เนื่องจาก จุดแข็งนำไปสู่การได้เปรียบทางการแข่งขัน จุดอ่อนคือสิ่งซึ่งองค์กรมีหรือทำหรือ ไม่มีเลย ซึ่งในขณะที่คู่แข่งสามารถทำได้ดีกว่า SWOT ANALYSIS จึงเป็นการจัดทำแผนกลยุทธ์วิธีหนึ่งซึ่งจะช่วยให้องค์กรทราบถึงสถานภาพขององค์กร อันจะทำให้สามารถกำหนดเป้าหมายได้อย่างถูกต้องและประสบความสำเร็จ โดยวิเคราะห์จากสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอก 4 ประเด็นคือ

ปัจจัยภายในองค์กร

S - Strengths หมายถึง จุดแข็ง องค์กรจะต้องมีการประเมินจุดแข็งของตนเอง เพื่อพิจารณาเงื่อนไขแห่งความสำเร็จขององค์กรของตนในมิติต่างๆ เช่น สถานภาพทางการเงิน บุคลากร ผลผลิต โดยประเมินค่าเป็นระดับจากสูงสุดไปหาลดต่ำสุด อย่างไรก็ตาม จุดแข็งในบางมิติอาจไม่มีความสำคัญต่อความสำเร็จก็ได้

W - Weaknesses หมายถึง จุดอ่อน องค์กรจะต้องมีการประเมินจุดอ่อนของตน เพื่อพิจารณาเงื่อนไขแห่งความล้มเหลวขององค์กรในมิติต่างๆ เช่น เกี่ยวกับการประเมินจุดแข็ง โดยมี

การประเมินค่าจากสูงสุดไปหาค่าต่ำสุด อย่างไรก็ตาม จุดอ่อนในบางมิติอาจไม่มีความสำคัญต่อความล้มเหลวขององค์กร

ปัจจัยภายนอกองค์กร

O – Opportunitie หมายถึง โอกาสหรือสิ่งที่องค์กรได้เปรียบคู่แข่งขึ้น ทั้งนี้องค์กรควรพิจารณาโอกาสในมิติของความดึงดูดใจและความน่าประสบความสำเร็จขององค์กร

T – Threats หมายถึง อุปสรรคที่ขัดขวางการพัฒนาขององค์กร ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อเป้าหมายขององค์กร ทั้งนี้ควรพิจารณาอุปสรรคในมิติของความรุนแรงและอุปสรรคที่อาจจะเกิดขึ้น

จากการวิเคราะห์องค์กรโดยใช้ SWOT ANALYSIS สามารถนำเอาผลจากการวิเคราะห์ไปจัดทำกลยุทธ์องค์กรบางแห่งได้มีการนำผลการวิเคราะห์ SWOT ไปจัดทำกลยุทธ์โดยตรง โดยนำปัจจัยแต่ละประการมาจับคู่กันและกำหนดเป็นกลยุทธ์ต่างๆ ซึ่งเรียกกันอย่างแพร่หลายว่าการจัดทำ TOWS Matrix

รูป TOWS Matrix

	จุดแข็งขององค์กร (S)	จุดอ่อนขององค์กร(W)
โอกาสขององค์กร(O)	SO STRATEGIES ใช้ประโยชน์จากโอกาสโดยอาศัยจุดแข็งภายในองค์กร (Use strengths to take advantage of opportunities)	WO STRATEGIES ลดข้อจำกัดโดยอาศัยโอกาสที่เกิดขึ้น (Overcome weaknesses by taking advantage of opportunities)
ข้อจำกัดขององค์กร(T)	ST STRATEGIES หลีกเลี่ยงข้อจำกัดโดยอาศัยจุดแข็ง (Use strengths to avoid threats)	WT STRATEGIES ลดจุดอ่อนและหลีกเลี่ยงข้อจำกัด (Minimize weaknesses and avoid threats)

ที่มา : Fred David, Strategic Management อ้างถึงใน ทศพรพงษ์ วัฒนสินธุ์ และ พศุ เดชะรินทร์(2542)

7) แนวคิด การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Action

Research - PAR)

การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) (พรณี บุญประกอบ และคณะ , 2548 : 26) คือ กระบวนการที่ผู้คนจำนวนหนึ่งในชุมชนหรือองค์กรเข้า

มาร่วมศึกษาปัญหาโดยการกระทำร่วมกันกับนักวิจัยผ่านกระบวนการวิจัยตั้งแต่ การกำหนดปัญหา วิเคราะห์สาเหตุ เรียนรู้วิธีการที่จะแก้ปัญหาออกแบบการวิจัย วิเคราะห์ผล พร้อมทั้ง ออกแบบและ ปฏิบัติตามความต้องการที่กำหนดไว้ จนถึงการอภิปรายผลการวิจัย เป็นการร่วมมือกันของกลุ่ม บุคคลเพื่อแก้ปัญหา หน้าที่พวกเขาได้รับผลกระทบโดยตรง โดยได้รับการสนับสนุนจากผู้เชี่ยวชาญ ภายนอกมาร่วมด้วย การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจึงเป็นกระบวนการที่ผู้คนในองค์กรหรือชุมชน ไม่ใช่ผู้ถูกกระทำแต่เป็นผู้กระทำการที่มีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นและมีอำนาจร่วมกันในการวิจัย (Whyte,1991; Greenwood, D.& Levin, M. 2002)ในปัจจุบัน เทคนิคการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ถูกนำมาประยุกต์ใช้ในหลายวงการ นอกเหนือจากการพัฒนาชุมชน การพัฒนาองค์การ การแพทย์และสาธารณสุข รวมทั้งวงการการศึกษา เทคนิคการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมก็ได้ ถูกนำมาใช้ในการวิเคราะห์ วางแผนดำเนินการแก้ไขปัญ หน้าที่เกิดขึ้นในองค์การด้วยเช่นกันการวิจัย ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นการวิจัยที่ต้องอาศัยกระบวนการกลุ่มและทุกคนในกลุ่มมีส่วนร่วม เป็นเจ้าของงานวิจัยร่วมกัน โดยที่สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนตั้งแต่เริ่มตกลงที่จะทำวิจัย กำหนดปัญหา เลือกวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล การ ตัดสินใจที่จะปฏิบัติตามแผนและวิเคราะห์ผลการปฏิบัติ นอกจากนี้ การวิจัยประเภทนี้ยังเน้นการ ปฏิบัติโดยเฉพาะการปฏิบัติที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์ของคนในสังคมจุดเด่นของการวิจัยปฏิบัติการ แบบมีส่วนร่วมในส่วนของขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยคือการกำหนดปัญหา จะเกิดจากปัญหาใน กลุ่มและอาจปรับเปลี่ยนได้ในขณะดำเนินการวิจัย ส่วนการเก็บรวบรวมข้อมูล มีการเก็บข้อมูลด้วย เทคนิคสามเส้า (Triangulation) เพื่อความน่าเชื่อถือเที่ยงตรง เช่น ใช้ความหลากหลายของ แหล่งข้อมูล เช่น เอกสาร คน เหตุการณ์ สถานที่ และใช้ความหลากหลายของเทคนิคการเก็บข้อมูล เช่น ศึกษาเอกสาร สัมภาษณ์ สังเกต เป็นต้น ในด้านการวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอ ใช้การ วิเคราะห์อย่างง่าย ไม่ซับซ้อน ไม่ให้ความสำคัญกับการใช้สถิติมาก การนำเสนออาจนำเสนอใน รูปแบบเสวนา สนทนากระบวนการการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมีการดำเนินการตามวงจร เดมมิ่ง (Deming) P-D-C-A (Plan-Do-Check- Action) แต่ละขั้น ตอนมีความยืดหยุ่น ใช้วิธีการ ประเมินแบบอัตรันัย โดยไม่เน้นการสรุปผลอ้างอิง (นงลักษณ์ วิรัชชัยและสุวิมล ว่องวานิช,2545:18 ; อ้างอิงจากBassey,1986 ;Rutkowaski,1996; Maclsaac,1996) ในยุคปัจจุบัน การจัดการศึกษาตาม แนวปฏิรูปการศึกษา โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญหรือผู้เรียนเป็นศูนย์กลางต้องส่งเสริมให้เกิด กระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทุกระดับนับตั้งแต่ผู้บริหารและครู ครูและนักเรียน รวมทั้ง ครอบครัวของนักเรียนและชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึง ประสงค์ของนักเรียน กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมมีส่วนสนับสนุนการเพิ่มพลัง (Empowerment)ในองค์การ

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยการพัฒนาระบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ตำบลหนองป่าครั่ง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้ารวบรวมเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการวิจัยดังนี้

สุคนธ์ เหลืองอิงคะสุต (สุคนธ์ เหลืองอิงคะสุต : 2551 หน้า 71-75) ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริกับการบันทึกบัญชีครัวเรือนของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลหนองไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี โดยกำหนดจำนวนประชากรกลุ่มตัวอย่าง 371 ครัวเรือน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย พบว่าความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในภาพรวมของประชาชนอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะในเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ทั้งนี้เนื่องมาจากประชาชนที่เข้าร่วมโครงการครอบครัวเกษตรกรไทยร่วมใจทำบัญชีครัวเรือนได้รับการสนับสนุนปัจจัยเบื้องต้น เช่น การได้รับสมุดบันทึกบัญชีครัวเรือน การได้รับการอบรมให้ความรู้ทั้งในเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการอบรมการบันทึกบัญชีครัวเรือน ทำให้เกิดความเอื้ออาทรกันระหว่างภายในครอบครัวและเพื่อนบ้าน ไม่มีการแก่งแย่งทรัพยากรธรรมชาติ และผลจากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริกับการบันทึกบัญชีครัวเรือนพบว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้จากการศึกษาในประเด็นความเห็นเกี่ยวกับการจัดบันทึกบัญชีครัวเรือนสรุปว่า ประชาชนเห็นด้วยกับการบันทึกบัญชีครัวเรือนช่วยในการบริหารจัดการครอบครัว ลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น ช่วยในการวางแผนชีวิต ใช้จ่ายได้เพิ่ม รายจ่ายลด ไม่ยุ่งยาก ไม่เสียเวลา ช่วยให้ครัวเรือนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ส่วนในด้านการเพิ่มรายได้นั้นก็มีความสัมพันธ์กับการบันทึกบัญชีครัวเรือนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เนื่องจากเมื่อประชาชนได้รับการอบรมเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงรวมถึงความสำคัญของการบันทึกบัญชีครัวเรือนทำให้ประชาชนได้ตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ของการบันทึกบัญชีครัวเรือน แต่อย่างไรก็ตามประชาชนยังมีความเห็นว่าการทำบัญชีครัวเรือนหรือไม่นั้นไม่มีความสัมพันธ์กับการออม นอกจากนี้

สุพรรณิ ด้อนรับ (สุพรรณิ ด้อนรับ : 2551 หน้า 42-45) ทำการศึกษาเรื่องการทำบัญชีครัวเรือนของเกษตรกรลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีประสบการณ์ในการทำบัญชีครัวเรือนมาก่อนและไม่เคยได้รับความรู้ในการทำบัญชีครัวเรือนจากแหล่งใดเลย และผลจากการที่ ธ.ก.ส. ได้จัดโครงการครอบครัว

เกษตรกรไทยร่วมใจทำบัญชีครัวเรือนพบว่า เกษตรกรเพียงจำนวนเกินครึ่งเล็กน้อยที่เข้าใจหลักการทำบัญชีครัวเรือนและสามารถนำไปปฏิบัติได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าเนื้อหาของหลักการทำบัญชีครัวเรือนเป็นสิ่งที่ยากและเกษตรกรได้รับการอบรมในการทำบัญชีครัวเรือนไม่ต่อเนื่อง ดังนั้นในภาพรวมจะเห็นได้ว่าโครงการนี้ที่จัดขึ้นยังไม่ประสบผลสำเร็จมากนัก และการที่จะทำให้โครงการบรรลุเป้าหมายได้นั้นจะต้องดำเนินการฝึกอบรมเกษตรกรอย่างต่อเนื่องและเข้าไปติดตามงานอย่างใกล้ชิดเพื่อรับฟังปัญหาต่าง ๆ จากเกษตรกรและช่วยเหลือให้เกษตรกรสามารถทำบัญชีครัวเรือนได้อย่างถูกต้องและสามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง และจากการศึกษาทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือนพบว่า เกษตรกรมีทัศนคติเห็นด้วยอย่างยิ่งว่าการทำบัญชีครัวเรือนมีความจำเป็น เพราะทำให้มีเงินออมมากขึ้นเมื่อทำการบันทึกรายรับรายจ่ายต่าง ๆ จะทำให้ทราบถึงสถานะการเงินของครอบครัวว่ามีความสมดุลกันหรือไม่และเมื่อมีรายได้มากแต่รายจ่ายน้อยก็จะทำให้เหลือเงินอีกส่วนหนึ่งที่จะเก็บไว้เป็นเงินออมของครัวเรือนต่อไป แต่อย่างไรก็ตามเกษตรกรเห็นว่าความยากในการบันทึกบัญชีครัวเรือนทำให้ไม่อยากทำบัญชีครัวเรือน ทั้งนี้เป็นเพราะสมุดบันทึกบัญชีครัวเรือนมีความสลับซับซ้อนเกินไปยากแก่การเข้าใจ นอกจากนี้

ปราณี เนรมิตรและคณะ (ปราณี เนรมิตรและคณะ : 2550 หน้า 82-84) ได้ทำการศึกษาอิทธิพลของสื่อประชาสัมพันธ์ที่มีผลต่อการทำบัญชีครัวเรือนเกษตรกรในเขตอำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 4,500 ครัวเรือน และได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ที่ได้รับแจกสมุดบัญชีครัวเรือนจาก 12 ตำบล จำนวน 500 ครัวเรือน ด้วยวิธีการเลือกตัวอย่างแบบการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยเลือกวิธีการจับสลากแบบการสุ่มไม่แทนที่ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย คือ พบว่า การเปิดรับสื่อของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เปิดรับสื่อส่วนบุคคลโดยการเข้าร่วมประชุมเพื่อรับฟังข้อมูลเกี่ยวกับประโยชน์จากการทำบัญชีครัวเรือนและกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเห็นว่าได้รับสื่อประชาสัมพันธ์ที่เพียงพอและพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการจัดทำบัญชีครัวเรือนเป็นอย่างดี โดยได้รับความรู้และแนวทางในการปฏิบัติในการจัดทำบัญชีครัวเรือนจากเจ้าหน้าที่ สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่จัดทำบัญชีครัวเรือนส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่าไม่มีเวลาในการจัดทำ และได้ให้ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาคือ ควรดำเนินการใช้สื่อประชาสัมพันธ์แบบผสมผสานและเน้นการใช้เจ้าหน้าที่ในการลงพื้นที่ให้คำแนะนำและกระตุ้นให้เกษตรกรเห็นความสำคัญในการบันทึกบัญชี ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ

มยุรี กิม่วงนสง (มยุรี กิม่วงนสง : 2551 หน้า 57-61) เรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือนของเกษตรกรลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 240 ตัวอย่าง โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ทำการบันทึกบัญชีไม่ถูกต้องเนื่องจากได้รับการฝึกอบรมไม่เพียงพอ

นอกจากนั้นยังดำเนินการจัดบันทึกรายการรับจ่ายไม่ครบทุกรายการและไม่มีการสรุปยอดเงินรวมของจำนวนเงิน และหลังจากการบันทึกบัญชีเกษตรกรไม่ได้มีการทบทวนรายการรับจ่าย นอกจากนั้นพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดทำบัญชีคือ การจัดฝึกอบรมเกี่ยวกับการจัดทำบัญชี การสาธิตการลงบัญชี การตรวจสอบติดตามการลงบัญชีอย่างต่อเนื่อง นอกจากนั้น

ฉัตรมณี กลางสวัสดิ์ (ฉัตรมณี กลางสวัสดิ์ : 2552 หน้า 84-94) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านการเงินของประชาชนที่จัดทำบัญชีครัวเรือนกรณีศึกษาในเขตพื้นที่ ต. อ่างทอง อ. เมือง จ. กำแพงเพชร โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ต. อ่างทอง อ. เมือง จ. กำแพงเพชร จำนวน 397 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับการเรียนรู้ประโยชน์และความเข้าใจการจัดทำบัญชีครัวเรือน การสนับสนุนกันในชุมชน การประชุมหารือ ที่มีต่อการออม ในทิศทางที่เป็นบวก ซึ่งสามารถอธิบายความสัมพันธ์นี้ได้ตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) ซึ่งกล่าวว่า หากผลที่ออกมาเป็นไปในทางบวก บุคคลนั้นมีแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมนั้นซ้ำอีก ซึ่งก็เป็นสัญญาณที่ดีต่อโครงการ และได้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อการแก้ไขปัญหาด้วยการสร้างรายได้ และลดรายจ่ายและส่งเสริมให้เกิดระบบสหกรณ์ เพื่อจะได้เป็นแหล่งในการขายผลผลิต การสร้างงาน รวมทั้งการต่อรองราคา ทั้งยังเป็นแหล่งเงินออมและแหล่งกู้ยืมที่ควบคุมโดยกลุ่มหรือชุมชน โดยทำควบคู่กับการส่งเสริมการเรียนรู้ในการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อให้ประชาชนเข้าใจตระหนักในเรื่องการจัดการระบบการเงินในระดับครอบครัวให้เกิดประสิทธิภาพ และ

ศุภโชค แก้วทอง และ สมบูรณ์ เจริญจิระตระกูล (ศุภโชค แก้วทอง และ สมบูรณ์ เจริญจิระตระกูล: 2552 หน้า 21-1 ถึง 21-8) ได้ทำการศึกษา การประเมินผลการจัดบันทึกบัญชีครัวเรือนเพื่อลดปัญหาหนี้สินของเกษตรกรในเขตตำบลยุโป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจ องค์ประกอบของปัจจัยที่มีผลต่อหนี้สินของเกษตรกร การรับรู้และการปฏิบัติในการจัดบันทึกบัญชีครัวเรือน และศึกษา ผลสัมฤทธิ์ของโครงการจัดบันทึกบัญชีครัวเรือน โดยเลือกตำบลศึกษาแบบเฉพาะเจาะจง คือ เลือกเฉพาะตำบลยุโป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา การรวบรวมข้อมูลมี 2 ส่วน คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 5 ราย และสัมภาษณ์รายบุคคลจำนวน 30 ราย ด้วยแบบสอบถามเชิงโครงสร้าง และการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรที่จัดบันทึกบัญชีครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ทำสวนยางพารา เป็นอาชีพหลัก ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในครัวเรือนส่วนใหญ่ คือ ค่าอาหารและค่าเล่าเรียนของบุตรหลาน ใช้บริการเงินกู้จากกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ ร้อยละ 89.3 ซึ่งเป็นแหล่งเงินกู้ในระบบ เกษตรกรที่จัดบันทึกบัญชีครัวเรือนมีเงินออมทุกรายโดยส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ในยามฉุกเฉินหรือเจ็บไข้ไม่สบาย เกษตรกรที่จัดบันทึก

บัญชีครัวเรือนแสดงความคิดเห็นว่า ปัจจัยด้านเศรษฐกิจซึ่งประกอบด้วย ราคาผลผลิต ราคาปัจจัยการผลิต และค่าใช้จ่ายอื่นๆ ส่งผลต่อการเพิ่มหรือลดหนี้สินในระดับมากที่สุดและระดับมากที่สุด สำหรับปัจจัยทางสังคมพบว่า เหตุความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ ซึ่งมีผลในระดับมากที่สุดต่อการเพิ่มหรือลดของหนี้สิน และปัจจัยด้านการเมืองมีผลต่อหนี้สินเพิ่มหรือลดระดับปานกลาง สำหรับเกษตรกรที่จัดบันทึกบัญชีครัวเรือน จำนวน 30 ราย นั้น หลังการจัดบันทึกส่วนใหญ่มีรายได้เพิ่มขึ้น มีค่าใช้จ่ายลดลง มีหนี้สินลดลง และมีเงินออมเพิ่มขึ้น นำข้อมูลที่จัดบันทึกมาบริหารจัดการในการควบคุมพฤติกรรมค่าใช้จ่ายและมีการถ่ายทอดการจัดทำบัญชีครัวเรือนให้บุคคลอื่น แสดงว่าเกษตรกรที่จัดบันทึกบัญชีครัวเรือนมีผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ของ ธ.ก.ส. (เอกสารประกอบการประชุม "การนำเสนอผลงานวิจัยสหสาขาวิชา ม.อ.วิชาการ" บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เมื่อวันที่ 18 สิงหาคม 2552 ณ ศูนย์ประชุมนานาชาติฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี หน้า 21-1 ถึง 21-8)

รพีพร คำชุ่ม (2550 : 94-95) ได้ศึกษาความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีครัวเรือน : กรณีศึกษาเกษตรกรในเขตอำเภอเมือง จังหวัดน่าน จำนวน 300 ราย โดยใช้แบบสอบถาม พบว่าการจัดทำบัญชีครัวเรือนแสดงให้เห็นถึงรายรับ-รายจ่ายของครอบครัวแต่ละเดือนว่าเพิ่มหรือลดได้มากน้อยเพียงใด ทำให้ฐานะทางการเงินของครอบครัวเพียงพอต่อรายรับ-รายจ่ายในชีวิตประจำวัน เกิดการวางแผนเพาะปลูกผลิตผลทางการเกษตรว่าสินค้าเกษตรชนิดใดสามารถสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัวมากที่สุด เพื่อเปรียบเทียบกับการลงทุนในแต่ละปี โดยเฉพาะการกู้ยืมเงินจากทาง ธ.ก.ส. และสามารถส่งคืนตามกำหนด เพื่อนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบในการเพาะปลูกผลิตผลทางการเกษตรในฤดูกาลต่อไป เกษตรกรสามารถประเมินผลการลงทุนในแต่ละฤดูกาลว่าผลิตผลทางด้านการเกษตรมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นหรือลดลงอย่างไร ทำให้เกิดการวางแผนการใช้เงินอย่างมีวินัยและเป็นระบบ โดยเกษตรกรสามารถจัดทำบัญชีของผลผลิตจากเนื้อที่เพาะปลูก(ไร่) จำนวนต้นทุนของผลผลิต/ไร่ จำนวนปุ๋ย/ไร่ ควบคู่ไปกับการจัดทำบัญชีครัวเรือน และปัญหาที่พบในการจัดทำบัญชีครัวเรือนมากที่สุด คือ ไม่ได้บันทึกอย่างสม่ำเสมอ ไม่มีเวลา และไม่สามารถจดจำรายการรับจ่ายที่เกิดขึ้นในแต่ละวันได้

นภาพร ลิขิตวงศ์จร (นภาพร ลิขิตวงศ์จร : อ้างแล้ว หน้า 25-29) ได้เขียนบทความวิชาการเรื่องบัญชีครัวเรือน : เครื่องมือสู่เศรษฐกิจพอเพียง สรุปข้อผิดพลาดในการจัดทำบัญชีครัวเรือนอาจเกิดจากการเข้าใจผิดในรายการบัญชี เช่นการเข้าใจรายการหนี้สินว่าเป็นรายรับ ทำให้ไม่มีการกันเงินไว้จ่ายชำระ นอกจากนั้นอาจเกิดความผิดพลาดจากการเขียน การบวกหรือลบจำนวนเงินผิดพลาด และการลืมบันทึกบัญชีบางรายการ

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ พบว่า มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องหรือมีลักษณะใกล้เคียงกัน สามารถนำมากำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังนี้

กรอบแนวคิดการวิจัย

